

Kijkwijzer

Veiligheid in de kleuterklas en -school

versie 2020-2021

Inleiding

Dit document werd opgesteld n.a.v. enkele ongevallen die gebeurden tijdens de stages van studenten in de kleuterklas. Een peuter raakte ernstig verwond aan het oog door gebruik van een plastic bloem, een andere kleuter werd gehecht aan de vinger door het spelen met opengemaakte blikken,...

Dergelijke situaties zouden niet mogen gebeuren en willen we dan ook ten allen tijde vermijden. We willen onze studenten graag opleiden tot risicocompetente kleuterleid(st)ers: leraren die in staat zijn om situaties in en buiten de klasruimte in te schatten naar hun risico's en daarbij aansluitend een weloverwogen beslissing tot handelen te nemen. Die afwegingen kunnen ertoe leiden dat de risicovolle situatie aangepast wordt naar een meer aanvaardbare

situatie, maar ook kan bewust beslist worden kls toch (al dan niet grensverleggend¹) te laten deelnemen aan deze situatie. Voor deze beslissingen steunt de leraar op een reële inschatting van ervaringen en capaciteiten van kleuters en van zichzelf als begeleider enerzijds, en reële risico-inschatting van de situatie anderzijds. Tijdens stages is gesprek met de klasmentor, die nog steeds de verantwoordelijkheid draagt, over potentieel risicovolle situaties steeds noodzakelijk.

Ter ondersteuning bij de groei van studenten in hun risicocompetentie, werkten we een kijkwijzer uit die veiligheidsaspecten in de kleuterklas meer onder de aandacht brengt, aansluitend bij de aandacht die er ook voor is in de opleidingsonderdelen. De student kan dit hanteren om het eigen aanbod vanuit de invalshoek van veiligheid kritisch onder de loep te

¹ We verwijzen hierbij naar 'Risky Play' (Sandseter, 2007), dat toenemend aandacht krijgt in internationale literatuur, gedefinieerd als spannende en opwindende vormen van spel waarbij een risico op een fysieke verwonding mogelijk is. Het gaat om loslaten van controle en het overwinnen van angst in 'gevaarlijke' situaties. Er worden 6 categorieën van risicovol spel onderscheiden: spelen op hoogte, spelen met snelheid, spelen met

gevaarlijke materialen, spelen dicht bij gevaarlijke elementen, stoeispelen en verstoppertje spelen/verloren lopen. Belangrijk bij risicovol spel is dat het kind aan zijn leeftijd aangepaste uitdagingen krijgt aangeboden. Ongevallenpreventie blijft daarbij uiteraard cruciaal: het gaat erom situaties aan te bieden die niet per se "zo veilig mogelijk" zijn, maar wel "zo veilig als nodig" om reële gevaren uit te sluiten.

nemen. *Cursief* gedrukte aandachtspunten zijn veeleer bedoeld voor het moment waarop de student in het werkveld zal staan; in de context van stage ligt dit vaak buiten diens bevoegdheid.

We benadrukken dat dit document ondersteuning biedt bij het bewust inschatten van risico's in functie van het nemen van gepaste beslissingen. De kijkwijzer bevat daartoe veel concrete aandachtspunten, maar volledigheid is daarbij niet mogelijk.

We adviseren studenten ook altijd om bij de start van de stage de plaats van EHBO-materialen te bevragen. Als er zich een ongeval voordoet, schakelen zij altijd zo vlug mogelijk een teamlid van de school in om hen te ondersteunen. Ook de opleiding wordt zo snel mogelijk verwittigd van ernstige ongevallen met kls die zich voordoet.

Algemeen: klasinrichting

Meubilair:

- Laat ik kls de stoelen met de poten naar beneden verplaatsen?
 - Wijs ik de kls erop dat ze de 4 stoelpoten op de grond moeten houden indien ze dat niet doen?
 - Zijn hoge kasten beveiligd aan de muur?
 - Liggen materialen veilig opgeborgen: schuine planken? Kunnen kls iets naar beneden trekken? Kunnen ze in/op rekken klimmen? Zijn scherpe hoeken/zijden beveiligd? (Idem voor verwarming en kapstokken)
 - Is wat kapot is weggenomen?
 - Tapijt: Ligt het tapijt vast? Geen omkrullende hoeken waarover gestruikeld kan worden? Eventueel een antislipmat eronder?
- Lampen (bv. bovenverdieping): kunnen kls de verlichting niet aanraken?
 - Kunnen de ramen/deuren niet onverwachts dichtvallen?
 - ...

Indien er een bovenverdieping is:

- Heb ik zicht op wat de kls doen op de bovenverdieping? Hoe kan ik ervoor zorgen dat ik hen in het vizier kan houden?
- Is er tussen de spijlen een veilige afstand? (Kunnen ze hun hoofd er niet tussen steken?). Indien niet veilig: wat kan gedaan worden opdat het veiliger wordt?
- Is de trap voldoende veilig om de kls zelfstandig op en af de trap te laten gaan? Moet ik hier extra voorzorgsmaatregelen nemen?
- Is de reling voldoende hoog? Kunnen kls er niet over klimmen?
- ...

Algemeen: klasuitrusting

- Zijn er scherpe voorwerpen die gevaar kunnen opleveren bij zelfstandig spel (spitse stokjes, scherpe randen,...) ? Kan ik ze zelfstandig aanbieden of niet? (leeftijdsgebonden, groepsstelling,...)
- Is het materiaal niet te klein (kls verkennen soms met de mond – steken dingen in oren/neus,..)
- Kijk ik naar het veiligheidslabel van speelgoed: is dit geschikt om mee te spelen?
- Als materiaal niet bedoeld is als speelgoed: Heb ik de risico's besproken met de mentor? Heeft zij/hij het fiat gegeven om het te gebruiken als materiaal waarmee kls zelfstandig aan de slag kunnen?
- Leef ik als KL zelf correct veiligheidsgedrag voor mbt 'risicovolle' materialen?
- Wijs ik kls bij het rondstappen met een schaar/mes op het correct vasthouden? (niet met punt naar voor)
- Liggen cuttermessen, lijmpistolen,...veilig weggeborgen?
- ...

Op uitstap / verkeer

Te voet

- Zijn we als groep goed zichtbaar?
- Heb ik de meest veilige route uitgestippeld om van punt A naar punt B te stappen?
- Hoe hou ik de groep bij elkaar? Gebruik ik een staptouw? Of heb ik andere ondersteuningsmiddelen nodig?
- Heb ik voldoende volwassen begeleiders mee op stap?
- Wandelen we langs de huizenkant?
- Laat ik de kls stoppen aan de stoeprand?
- Laat ik kls niet onbewaakt oversteken?
- Laat ik kls stappen ipv lopen?
- ...

Met de auto

- Hebben alle kls hun gordel om?
- Heb ik voldoende chauffeurs? (als student NIET zelf rijden)
- Respecteer ik het aantal toegelaten personen per auto?
- Laat ik de kinderen uitstappen langs de kant van de stoep?
- Is het veiligheidsslot van de deuren ingeschakeld tijdens het rijden?
- ...

Met de fiets

Als student begeef ik me NIET met kls in het verkeer per fiets.

Met de trein / tram / bus

- Laat ik de kls wachten achter de gele lijn op het perron?
- Wacht ik zo lang mogelijk om me naar het perron te begeven?
- Laat ik de kls op een veilige manier de (rol)trap nemen?
- Hebben er kls hulp nodig bij het opstappen?
- Vergeet geen kls: stap zelf als laatste uit of laat een andere begeleidende volwassene dat doen.
- ...

Kokerellen in de klas

Algemeen

- Gebruik ik steeds degelijk materiaal, afgestemd op de leeftijdsgroep?
- Plaats ik ongebruikt 'risicovol' materiaal buiten direct bereik van de kdn?
- Kan ik met de kls voldoende hygiënisch werken?
- Let op met plastic zakken, scherpe voorwerpen,...
- ...

Huishoudapparaten

- Zorg ik ervoor dat de kls niet zonder toezicht de mixer, het vuur,...aan kunnen zetten?
- Zijn elektrische draden of verbindingen onbereikbaar en kindveilig? Liggen ze vast? Kunnen er andere kls er over struikelen?
- ...

Warmtebronnen

- Staat de warmtebron op een geschikte plaats?
- Is de warmtebron veilig afgeschermd zodat de kls er in onbewaakte momenten niet zomaar bij kunnen?
- Na gebruik van de warmtebron: Waar kan ik de warmtebron veilig plaatsen of hoe zorg ik dat de kls niet meer nabij kunnen zijn?
- Let op voor warme dampen!
- ...

Voedselallergieën:

- Mogen alle kls de gebruikte ingrediënten proeven? Geen voedselallergieën?
- ...

Techniekhoeek

- Zijn mijn kls voldoende in staat om met echt materiaal aan de slag te gaan? (bv. timmeren)
- Heb ik de keuze voor dit materiaal aanbod besproken met de mentor en heeft zij hiervoor toestemming gegeven?
- Heb ik de kls in deze hoek in het vizier tijdens het keuzeaanbod?
- Kunnen de kls de materialen veilig opbergen na gebruik?
- Zijn de materialen, ... geschikt voor mijn kls?
- Specifiek voor de timmerhoek: Is de keuze voor het hout dat ik aanbied goed? Heb ik zachte houtsoorten gekozen? Laat ik kls handschoenen dragen als ze bv. een zaag hanteren?
- Hebben de kls voldoende plaats in de hoek?
- Heb ik nagedacht over het aantal kls in deze hoek? Hou ik dat aantal voldoende beperkt? (max 2)
- Heb ik met hen het veilige gebruik van de materialen voor getoond en afspraken gemaakt?
- ...

Buitenspel

- Voorkom ik dat de kdn het terrein ongewenst kunnen verlaten? (voldoende afgesloten)
- Zorg ik ervoor dat het materiaal waarmee de kls zelfstandig aan de slag gaan aangepast is aan de leeftijd?
- Kan ik alle kls in het vizier houden? (afgebakend terrein)
- Bekeek ik vooraf of het terrein kindvriendelijk is (bv. openbare speeltuin met drugsspuiten, glas,...)
- Wat kan glad liggen bij regen- of vriesweer? Welke voorzorgsmaatregelen neem ik of welke alternatieven zijn er?
- ...

SPEELTUIGEN

- Wat is aangepast aan de leeftijdsgroep?
- Welke begeleiding is nodig (bv. hoogtes, evenwicht)?
- ...

Beweging

Bewegingshoek in de klas

- Ligt er geen rondslingerend materiaal?
- Hebben de kls voldoende ruimte om te bewegen? (aantal kls op deze oppervlakte?)
- Zijn scherpe hoeken beschermd?
- Is het materiaal dat ik aanbied geschikt voor deze binnenruimte?
- Kan ik voldoende toezicht houden op deze speelwerkplek?

Grote bewegingsruimte (zaal)

- Heb ik voldoende valmatten voorzien bij hoge toestellen?
- Zijn scherpe hoeken beschermd?
- Bij vb bewegingsomloop: is mijn opstelling veilig? Kan ik heb bij alle posten zelfstandig aan de slag laten? Is er begeleiding nodig? Indien begeleiding nodig is: is er voldoende begeleiding aanwezig?

Watergewenning

- Heb ik voldoende begeleiding voorzien bij de kls in het water?
- Kan ik het overzicht behouden op de groep als zij in het water zijn?
- Dragen alle kls de nodige redbandjes?
- Hoe diep is het water voor deze kls?

- Is een valmat nodig bij het materiaal dat ik aanbied?

- ...

- Is het aangeboden materiaal geschikt voor kleuters? (niet te zwaar, scherp, ...)

- ...

- ...

Bronnen

Arteveldehogeschool. (2016-2017). *Cursus Praktijk 1 en S/Praktijkoriëntatie* . Hoofdstuk Klasinrichting

Arteveldehogeschool. (2016-2017). *Cursus Ontwikkeling begeleiden via Wereldoriëntatie 3* :Hoofdstuk Koken pag 176

Arteveldehogeschool. (2016-2017). *Cursus Ontwikkeling begeleiden via beweging 1*, Hoofdstuk De activiteit begeleiden: de 11 geboden pag 129

Kind en gezin. (2017, mei 11). *veiligheid*. Opgehaald van kindengezin.be: <https://www.kindengezin.be/veiligheid/>

Sandseter, E. B. H. (2007). Categorising risky play - how can we identify risk-taking in children's play? *European Early Childhood Education Research Journal*, 15(2), 237-252.